

KLUB MODERNÍCH FILOLOGŮ JAKO PŘEDCHŮDCE DNEŠNÍHO
KRUHU MODERNÍCH FILOLOGŮ

Josef V a c h e k

Klub moderních filologů, dávný předchůdce našeho Kruhu, se od něho odlišoval nejen prvním slovem svého názvu, ale i celkovou náplní své činnosti. Klub vznikl roku 1911 z iniciativy tří skupin studentů filozofické fakulty, totiž Kroužku českých slavistů, Kroužku českých germanistů a Cercle français des étudiants. Cílem těchto kroužků bylo pomáhat svým členům, aby si důkladněji osvojovali přednášenou látku, prohlubovali její znalost a získávali informace o tom, co se v jejich oborech děje i mimo jejich fakultu. Přívlastek "moderní" ve jméně nového spolku přitom naznačoval, že se tu nepočítalo s posluchači a pracovníky z oboru klasické filologie: ti ostatně už měli řadu desítekletí svůj vlastní odborný spolek, organizující původně i bohemisty a slavisty. Byla to slavná Jednota ^{klasických} filologů, založená již roku 1868 jako "svěpomocný studentský spolek". Od roku 1872 však již Jednota působila jako spolek vědecký, který už od roku 1874 vydával své Listy filologické, spojené pak se jmény tak významných badatelů, jako byli např. Jan Gubauer a později Josef Král. Jednota ovšem ve svém programu neměla germanistiku ani romanistiku, velmi málo se zajímala o moderní literatury a o nové lingvistické metody /např. o fonetiku/. Všem těmto oblastem proto nový spolek sliboval věnovat náležitou pozornost.

Touto situací bylo dáno, že předsedou / "starostou" / nového spolku se stal z Vídně koncem století příšlý, moderně orientovaný slavista prof. František Pastrnek / který se také vydatně zasloužil o zřízení prvního pracoviště připravujícího akademický slovník spisovné češtiny/. Jako "místostarosta" spolku figuroval romanista prof. Max Křepinský; germanisté tu byli zastoupeni tehdy třicetiletým dr. Antonínem Boorem / pozdějším ordinářem germanistiky v Brně/ jako prvním jednatelem a mladým docentem dr. Otokarem Fischerem jako členem výboru. Ve výboru byli i bohemističtí literární historici Josef Jakubec a Miloslav Hýsok;

mozi členy - posluchači fakulty najdeme i jména Bohumila Mathesia a Františka Trávníčka. Z anglistů nebyl v prvním roce ve výboru nikdo, zřejmě proto, že počet studujících anglistiky byl tehdy mizivý /Vilém Mathesius, habilitovaný roku 1909, vzpomínal, že v svém prvním roce měl jen dva posluchače ! / . Zato jsou mezi členy výboru uvedeni i dva " pořadatelé přednášek", dr. Jaroslav O. Hruška / pozdější docent didaktiky moderních jazyků/ a dr. J. Fálprocht. Avšak na tomto poli neměl bývalý Klub nikdy rozvíjet soustavnější činnost, a právě v tom byl nejpodstatnější rozdíl mezi Klubem a naším Kruhem, který se svou přednáškovou aktivitou / i v svých odborných skupinách/ výrazně zařadil mezi vědecké společnosti stojící pod egidou nové Československé akademie věd.

To však naprosto neznamena, že by Klub byl měl v oborech jazykovědných a literárně vědných malý význam. Pravý opak je pravda : sama skutečnost, že Klub hned po svém ustavení založil a po čtyři desetiletí úspěšně vedl své cenné periodikum Časopis pro moderní filologii / 1911 - 1951, s přestávkou jen za nacistické okupace/ je výmluvným dokladem zásluh Klubu v vědních oborech, z kterých se jeho členové rekrutovali. Vedení Časopisu se ujali tři čelní představitelé svých oborů, Jan Máchal pro slavistiku, Josef Janko pro germanistiku a Prokop Miroslav Haškovec pro romanistiku. K nim v roce 1922 přistoupili Vilém Mathesius jako redaktor pro anglistiku/ do té doby byly anglistické příspěvky, psané ponejvíce Mathesiem samým, řazeny mezi germanistické/ a Jaroslav O. Hruška pro didaktiku - té byla věnována samostatná příloha, jež byla po Hruškově smrti r. 1929 opět zrušena. Mezi pozdějšími čelními redaktory ČMF nacházíme jména prof. E. Smetánky, pak prof. M. Weingarta pro obor bohemistiky a slavistiky, prof. B. Trnky pro anglistiku a prof. Josefa Kpala pro romanistiku.

Dodajme ještě, že ČMF vycházel původně v pěti, později v čtyřech číslech ročně / při čemž objem ročníku býval na 480 stran/. I když se jeho vydávání během první světové války zpomalovalo, přece jen se jeho kontinuita podařilo zabezpečit. Vydávání ČMF

narušila teprve nacistická okupace, jež na tři léta násilně sloučila ČMF s Listy filologickými v jediný čtvrtletník, Český časopis filologický; jehož liché čísla po tři léta obhospo-
dařovala redakce ČMF a sudá redakce LF. Ihned po osvobození byl ovšem ČMF obnoven a setrval tak / později už boz slavistických příspěvků/ až do roku 1951, kdy byl začleněn do sítě časopisů vydávaných ČSAV v jejím nakladatelství / dnes Academia/. Ale to je už jiná kapitola.

Stojí ještě za zmínku, že ČMF byl finančně zajišťován hlavně svými odběrateli, jen malá část finančního nákladu byla hrazona podporou ministerstva školství ČSR. V té době si vybudoval Klub novou finanční základnu pro ČMF pořádáním praktických kursů moderních jazyků ; kursy si získaly ve veřejnosti velkou oblibu a tak poskytly vítanou pomoc klubové ediční činnosti. V jejím rámci, mimochodem ročně, vyšly navíc i dva významné jubilejní sborníky k životním jubilejím význačných jazykovedců, a to Slovanský sborník, věnovaný prof. F. Pastrnkovi, a sborník MNHMA, jímž bylo uctěno čtyřicet let učitelské činnosti prof. Josefa Zubatého. A ještě na okraji tu připomeňme jinou závažnou ediční činnost Klubu, totiž vydávání skript s přednáškami akademických učitelů / hlavně profesorů Smětánky, Woingarta, Janka a Křepinského/. Pro výhody této edice, určené členům Klubu, skero žádný posluchač moderní filologie nezůstával mimo jeho řady.

Zvláště významný byl však obsah klubového Časopisu. Probírámo-li se dnes jeho starými ročníky, zvláště do doby druhé světové války, neubráníme se obdivu nad tím, jak se jeho redaktorům dařilo soustředit kolem sebe mnoho nových adoptů svých oborů, kteří tu tiskli své zprávy, referáty i studie / často výtahy ze svých disertací/ a tak dokázali svým čtenářům poskytnout prakticky úplný obraz toho, co se v dané době v jejich oboru děje nového, a to i v celém / aspoň ovropském/ filologickém světě. Jen ukázkově tu připomeňme Mathosiův velmi cenný rozsáhlý přehled shakospearovských publikací a pojednání, jež byly inspirovány jubilejním rokem 1916, třístým výročím básníkovy smrti. Noméne svědomitě so tu registrovaly nové metody a práce

jazykovědné - je tu např. podrobný referát o slavném haagském sjezdu z r. 1928, na kterém naši jazykovědci sehráli jak významnou roli, jsou tu referáty o úsilí o jednotnou fonetickou transkripci, o publikacích o větné melodii, zvláště v angličtině atp. Můžeme bez nadsázky říci, že středoškolský učitel odbírající ČMF a pravidelně sledující jeho stránky byl o situaci ve svém oboru výborně informován a nacházel tu i cenné bibliografické údaje pro případ, že by danou tematiku chtěl studovat podrobněji. Musíme si přiznat, že dnošní středoškolský učitel moderně filologických oborů v dnešních našich filologických časopisech takové údaje a směrnice k dalšímu studiu sotva najde, rozhodně ne v takové přehlednosti - v nejlepším případě by je musil shledávat v řadě časopisů / j. Slovo a slovesnost, Slavia, berlínský Zeitschrift für Anglistik a mn. j. /, k nimž se dnešní, zvláště mimopražský učitel sotva dostane. Dnešní naše moderně filologická periodika tu zůstávají až příliš mnoha dlužna - to platí nejen o obsahově přetížených Philologikách, v posledních desetiletích prostorově nebyvale stísněných, tak zvláště o skromnickém zbytku ČMF, z něhož "zásluhou" úsporných opatření nakladatelství zbylo pouhých 32 potitových stránek ročně, připojovaných ob jedno číslo Philologik. Velkou vinu na dnešní situaci má ovšem také nepatrný zájem dnešních středoškolských učitelů-filologů o jejich odborný časopis : před půlstoletím téměř každý učitel moderní filologie odbíral svůj ČMF, jež dobře znal už od doby fakultního studia. Mimo to i ti, kdo nebyli přímými odběrateli, mohli filologické časopisy sledovat na prakticky každé střední škole, jejichž profesorská knihovna jak ČMF tak Listy filologické pravidelně odbírala. Dnešní středoškolská učiliště však tyto časopisy nekupují - v nejlepším případě odbírají časopis Cizí jazyky ve škole, pokrývající mnohem užší pole, kdysi obstarávané didaktickou přílohou bývalého ČMF.

Lze tedy říci, že bývalý Klub svým časopisem záslužně udržoval trvalý kontakt absolventů moderně filologických oborů s jejich někdejšími učiteli, i když nepořádal soustavnou přednáškovou činnost, jako organizuje dnešní Kruh. Někdy však dochá-

zelo i k takovým soustavnějším přednáškovým akcím, jež bývaly i publikačně zajišťovány. Mám tu na mysli např. Prvý sjezd čs. profesorů filozofie, filologie a historie, konaný v dubnu 1929. Přednášeli na něm i přední představitelé Klubu, který se na organizaci sjezdu vydatně podílel. Byli to např. germanisté Kraus, Janke, Siebenschein, anglisté Mathosius, Vančura, S. Potter, romanisté Haškovec, Kopal, Buben aj. Jejich přednášky vyšly / alespoň ve výtazích / v publikovaném sjezdovém sborníku.

Je tu ještě třeba dodat, že brzy po skončení druhé světové války redakce ČMF / zvláště zásluhou prof. B. Trnky / připojila k časopisu pravidelnou šestnáctistránkovou cizojazyčnou recenzní přílohu Philologica. To vydatně zvýšilo výměnnou hodnotu ČMF za zahraniční publikace / do té doby se v ČMF objevovaly příspěvky psané světovými jazyky jen výjimkou /. Touto přílohou byla připravena půda pro vznik samostatného akademického čtvrtletníku Philologica Pragensia, který byl pak od ČMF osamostatněn / o to měl hlavní zásluhu prof. Z. Vančura /. Tento nový časopis existuje dnes již osmadvacátý rok jako jediná tribuna celé řady našich oborů jak jazykovědných tak literárně vědných. Bohužel byl v posledním desetiletí značně omezen na rozsahu ; navíc bylo jeho osamostatnění brzy draze zapláceno prakticky úplným zánikem dávného ČMF, z kterého zbyl, jak už řečeno, skromničký pozůstatek 32 petitevých stránek ročně. Že za této situace nemůže tento " zbytkový " ČMF ani samotná, obsahově novyvážená a přerostlá Philologica Pragensia být středoškolským učitelům tak vydatným pomocníkem, jako býval předválečný ČMF, není třeba obsírně dovozovat. Chtěl bych jen zdůraznit, že už proto si předchůdce našeho Kruhu, starý Klub moderních filologů, zaslouží v dnešním našem shromáždění alespoň opravdu vděčnou vzpomínku.

Rád bych skončil drobnou osobní vzpomínkou jako jeden z nejstarších pamětníků, nějaký čas i člen redakčních rad ČMF i Phil. Prag., a vědecké rady bývalého Kabinotu pro moderní filologii ČSAV. Naši nejstarší generaci je dnešní Kruh milý a cenný i proto, že představuje svým způsobem poslední pozůstatek kdysi

významných akademických pracovišť specializovaných na tematiku moderně filologických oborů, někdejšího Kabinetu pro moderní filologii a pak Ústavu jazyků a literatur. Naše generace se těžko zbavuje pocitu, že zrušením těchto specializovaných pracovišť byl náš vědecký a kulturní život ochuzen o velmi specifickou složku svého celkového kulturního kontextu. A právě proto patří našemu Kruhu díky za to, že - byť v omezeném rozsahu - pomáhá tematiku těchto zaniklých specializovaných pracovišť alespoň dílčím způsobem příštích generací udržovat. Přejeme mu k této práci jistě všichni plný zdar!